

V Bruseli 30. novembra 2018
(OR. en)

14302/1/18
REV 1

SAN 403
PHARM 59

POZNÁMKA

Od: Generálny sekretariát Rady
Komu: Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet: **Zasadnutie Rady pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a spotrebiteľské záležitosti**, ktoré sa bude konať **7. decembra 2018**
Riešenie problému zdržanlivosti v otázke očkovania na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni: výzvy a možnosti v digitalizovanom svete
– *výmena názorov*

Delegáciám v prílohe zasielame poznámku predsedníctva s ohľadom na verejnú výmenu názorov na tému „Riešenie problému zdržanlivosti v otázke očkovania na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni: výzvy a možnosti v digitalizovanom svete“, ktorá sa uskutoční na zasadnutí Rady (EPSCO) naplánovanom na 7. decembra 2018. Na usmernenie výmeny názorov pripravilo predsedníctvo tri otázky, ktoré sa uvádzajú na konci textu.

**Riešenie problému zdržanlivosti v otázke očkovania na úrovni EÚ a vnútroštátnej úrovni:
výzvy a možnosti v digitalizovanom svete**

KONTEXT A VÝZVY

Očkovanie je jedným z najväčších úspechov 20. storočia v oblasti verejného zdravia, keďže umožnilo odstránenie pravých kiahní na celom svete, ako aj elimináciu detskej obrny, a viedlo k výraznému zníženiu zaťaženia vyplývajúceho z chorôb, ktoré boli predtým veľmi rozšírené, ako sú záškrt a tetanus. Hoci existuje všeobecný vedecký konsenzus o tom, že očkovanie je jednou z najvýznamnejších a najúčinnějších možností prevencie, ktoré sú v modernej medicíne dostupné, choroby, ktorým sa dá predchádzať očkovaním, predstavujú rastúce ohrozenie verejného zdravia vo väčšine regiónov Európy. Pre rozdiely medzi teoretickými poznatkami a ich uplatňovaním v praxi existuje viacero dôvodov, pričom jedným z nich je rastúca zdržanlivosť v otázke očkovania. Dnešné komunikačné a informačné technológie, ktoré umožňujú rýchle a ľahké šírenie všetkých druhov informácií vrátane dezinformácií o očkovacích látkach a očkovaní, by mohli viesť k obavám z očkovania. Zároveň by však rýchly vývoj v tejto oblasti mohol prispieť k zlepšeniu podpory zdravia a prevencie chorôb.

Zdržanlivosť v otázke očkovania a slabnúca dôvera

Mylné názory na očkovanie odvádzajú pozornosť verejnosti od prínosu očkovania smerom k nedôvere vo vedu a obavám z možných nežiadúcich účinkov. Zvýšenú zdržanlivosť spôsobuje viacero faktorov, pričom niektorým z nich ešte ani nerozumieme. Keďže výskyt chorôb, ktorým sa dá predchádzať očkovaním, sa v minulosti vďaka pravidelnému očkovaniu znížil, občania už tieto choroby nevnímajú ako život ohrozujúce riziko, ktorým môžu byť. Z tohto dôvodu si dostatočne neuvedomujú zásadnú úlohu očkovania pre záchranu životov ani riziká vyplývajúce z nezačkovania. Medzi ďalšími faktormi, ktoré zohrávajú úlohu, je nedostatok spoľahlivých informácií a v niektorých prípadoch nedôvera voči poskytovateľom dostupných informácií, nižšia miera akceptovania možných rizík spojených s očkovacími látkami podávanými zdravým ľuďom (najmä deťom), nedostatočné chápanie prínosov očkovania pre jednotlivcov v porovnaní s prínosmi pre spoločnosť a polemika médií o bezpečnosti očkovacích látok podnecovaná mylnými informáciami. Komunikačné technológie, ktoré umožňujú rýchle a ľahké šírenie informácií na celom svete a stály prístup k potenciálne nespoľahlivým informáciám prostredníctvom internetu, umožnili vznik mnohých nových platforiem, ktoré urýchľujú šírenie obáv a dezinformácií o očkovacích látkach a očkovaní. Skupiny bojujúce proti očkovaniu si v niektorých členských štátoch EÚ aj pomocou sociálnych a hlavných médií získavajú pozornosť a začínajú ovplyvňovať verejnú mienku a politiku.

V nedávno uverejnenej správe o stave dôvery v očkovanie v EÚ¹ sa poukazuje na to, že hoci väčšina občanov EÚ stále verí vo význam, účinnosť a bezpečnosť očkovania, dôvera v očkovanie je v európskom regióne WHO nižšia ako v ostatných regiónoch a niekoľko krajín za posledných 20 rokov čelí významným krízam dôvery, ktorými možno sčasti vysvetliť zničujúce epidémie osýpok v niektorých členských štátoch EÚ.

¹ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_confidence_en.pdf

Dôsledky nedostatočnej zaočkovanosti

Celková miera zaočkovanosti sa medzi členskými štátmi EÚ značne líši, pričom mnohé z nich nedosahujú cieľ 95 % zaočkovanosti, ktorý je potrebný na zabezpečenie kolektívnej imunity proti osýpkam. Ako názorný príklad možno uviesť skutočnosť, že len šesť krajín EÚ/EHP dosiahlo v roku 2017 aspoň 95 % mieru zaočkovanosti v prípade oboch dávok očkovacej látky proti osýpkam².

Niekoľko členských štátov EÚ a susedných krajín preto v súčasnosti čelí bezprecedentným epidémiám chorôb, ktorým sa dá predchádzať očkovaním. Len v roku 2017 sa v EÚ nakazilo osýpkami viac ako 14 000 ľudí – čo je trikrát viac v porovnaní s údajmi z roku 2016. Za posledné dva roky zomrelo na osýpky viac ako 57 ľudí a dvaja ľudia na záškrt. Európe sa nedarí eliminovať osýpky v súlade s dohodnutými cieľmi WHO.

Ďalším dôsledkom nedostatočnej zaočkovanosti je aj skutočnosť, že stále hrozí riziko opätovného výskytu poliovírusu v EÚ, čím je ohrozený štatút Únie ako oblasti bez výskytu detskej obrny.

Každoročne sa zistí okolo 33 000 prípadov rakoviny krčka maternice a každoročne v EÚ dôjde približne k 15 000 úmrtiam na túto formu rakoviny³. Väčšina prípadov rakoviny krčka maternice je spôsobená infekciou ľudským papilomavírusom (HPV)⁴. Počet prípadov nákazy infekciou HPV by sa mohol očkovaním proti HPV výrazne znížiť⁵⁶.

2 <https://ecdc.europa.eu/en/publications-data/vaccination-coverage-second-doses-measles-containing-vaccine-country-eueea-2017>

3 <https://ecdc.europa.eu/en/human-papillomavirus/factsheet>

4 <https://www.scirp.org/journal/PaperInformation.aspx?paperID=84214>

5 <http://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/vaccines-and-immunization/news/news/2018/10/hpv-vaccination-protecting-girls-now-from-cervical-cancer-in-their-future>

6 <https://www.uptodate.com/contents/human-papillomavirus-vaccination>

RIEŠENIE HLAVNÝCH PREKÁŽOK A FAKTOROV POMÁHAJÚCICH ÚČINNEJ ZAOČKOVANOSTI

Ako prvý krok k riešeniu nízkej miery zaočkovanosti je nevyhnutné pochopiť mechanizmy, ktoré vedú k nízkemu využívaniu očkovania v Európe.

Podľa nedávno uverejnenej správy o organizácii a poskytovaní očkovacích služieb v EÚ⁷ členské štáty uvádzajú, že zdržanlivosť v otázke očkovania je jednou z hlavných prekážok dosiahnutia účinnej zaočkovanosti proti osýpkam a účinného vykonávania programov očkovania detí. Medzi ďalšími uvádzanými prekážkami dosiahnutia účinnej zaočkovanosti proti osýpkam je neschopnosť dostať sa k zraniteľným skupinám populácie, nedostatočná informovanosť obyvateľstva vo všeobecnosti, nedostatočná odborná príprava alebo zdržanlivosť v otázke očkovania medzi zdravotníckymi pracovníkmi, organizácia, poskytovanie a financovanie služieb očkovania, krátkodobý nedostatok očkovacích látok, ako aj chýbajúce elektronické vnútroštátne a medzinárodné registre očkovania. V správe sa uvádza niekoľko protiopatrení, ako napríklad zahrnutie očkovania proti osýpkam do verejne financovaných zdravotníckych služieb, kampane na zvyšovanie informovanosti a využívanie monitorovacieho systému pre dohľad nad očkovaním.

Pokiaľ ide o očkovanie dospelých proti chrípke, členské štáty ako hlavné prekážky dosiahnutia účinnej zaočkovanosti uvádzajú nedostatočnú informovanosť celkovej populácie, keď si ľudia neuvedomujú potenciálne závažné následky tejto infekcie, a súvisiaci problém zdržanlivosti v otázke očkovania/hnutí bojujúcich proti očkovaniu, ako aj doplatky pacientov. Ako faktor, ktorý pomáha dosiahnuť účinnú zaočkovanosť proti chrípke, uvádzajú členské štáty mediálne kampane na zvýšenie informovanosti celkovej populácie a medzi zdravotníckymi pracovníkmi.⁷

⁷ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_services_en.pdf

Skupina odborníkov pre účinné spôsoby investovania do zdravotníctva vo svojej nedávno uverejnenej správe⁸ identifikovala hlavné faktory, ktoré ovplyvňujú využívanie očkovania, pričom medzi pozitívnymi faktormi uviedla prístup k spoľahlivým informáciám o očkovaní, vystavenie pozitívnym správam v médiách, budovanie dôvery v inštitúcie a poskytovateľov, ako aj budovanie dôvery v očkovanie a medzi negatívnymi faktormi vystavenie fámam a mýtom, ktoré oslabujú dôveru v očkovacie látky, a neschopnosť niektorých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti tieto mýty vyvrátiť a poskytnúť poradenstvo založené na dôkazoch.

Jedným z faktorov, ktoré v súčasnosti vo všeobecnosti menia a ovplyvňujú zdravotnú starostlivosť, a majú teda vplyv aj na sektor očkovania, je prebiehajúca digitalizácia sektora zdravotnej starostlivosti. Jedným z hlavných prínosov digitalizácie pre oblasť očkovania je vývoj elektronických informačných systémov v oblasti imunizácie (IIS), ktoré do konca roka 2016 zaviedlo osem členských štátov na celoštátnej úrovni a mnoho ďalších na nižšej úrovni⁹. Tieto systémy majú vysoký potenciál zlepšiť verejné dodávky očkovacích látok tým, že optimalizujú kvalitu údajov o mierach zaočkovanosti a pomáhajú identifikovať medzery v zaočkovanosti, ako aj skupiny populácie, ktoré k očkovaniam nemajú dostatočný prístup. Mohli by sa nimi zlepšiť miery zaočkovanosti aj tým, že by ponúkali doplňujúce nástroje, ako napríklad systémy na pripomínanie očkovania. Ich využívanie však zároveň poukazuje na nové oblasti konfliktov záujmov a vyžaduje si ďalšie zváženie takých otázok, ako je napríklad ochrana údajov a individuálne práva, etika a porovnateľnosť systémov.

⁸ https://ec.europa.eu/health/expert_panel/sites/expertpanel/files/020_vaccinationpgms_en.pdf

⁹ <https://ecdc.europa.eu/sites/portal/files/documents/immunisation-systems.pdf>

OTÁZKY A TÉMY NA DISKUSIU

Vzhľadom na uvedený kontext sa **Rada** vyzýva, aby zvážila tieto otázky:

1. Nedávna štúdia¹⁰ ukazuje, že zdržanlivosť v otázke očkovania sa v niektorých európskych krajinách znížila, zatiaľ čo v iných sa zvýšila. Prebiehajúca epidémia osýpok v Európe dokazuje, že zdržanlivosť v otázke očkovania, ktorá môže viesť k nízkej miere zaočkovanosťi, predstavuje v Európe významné cezhraničné ohrozenie zdravia. Aké sú príčiny rozdielov v zdržanlivosti v otázke očkovania medzi členskými štátmi a ako ich možno riešiť? Aké úsilie je potrebné vyvíjať na systematický boj proti zdržanlivosti v otázke očkovania a nízkym mieram zaočkovanosťi v Európskej únii, aby sa uvedené cezhraničné ohrozenie zdravia eliminovalo? Existuje nejaký osvedčený postup, ktorý vášmu členskému štátu pomáha zvyšovať zaočkovanosť? Mohli by ste uviesť príklad úspešného opatrenia, ktoré by mohli zaviesť aj iné členské štáty?
2. Rýchle šírenie správ a ľahký prístup k informáciám prostredníctvom internetu vytvára platformu pre aktivistov bojujúcich proti očkovaniu a zároveň širokej verejnosťi čoraz viac sťažuje určovanie dôveryhodných zdrojov informácií o očkovaní. Akým spôsobom môžu členské štáty spoločne najlepšie bojovať proti dezinformáciám a falošným správam o očkovacích látkach a očkovaní v médiách, a najmä na internete?
3. Prebiehajúca digitalizácia podnecuje zmeny vo všetkých častiach systémov zdravotnej starostlivosti. Aké výhody a výzvy prinesie digitalizácia v oblasti očkovania a ako by mohla pomôcť zlepšiť miery zaočkovanosťi?

¹⁰ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/vaccination/docs/2018_vaccine_confidence_en.pdf